

Od doby romantického 19. storočia, kedy začali vznikať prvé práce vedecky nahliadajúce na architektonické pamiatky starých dob, prešlo už viac ako jedno ďalšie storočie. To nás naučilo skúmať možnosti historického štúdia a dovolilo tak klásť si neustále viac otázok. Vykryštalizovali sa samostatné vedné odbory pracujúce vlastnými metódami a prinášajúce mozaiku informácií o týchto pamiatkach z niekoľkých strán. Archeológia sa popri histórii a dejinách umenia začala uplatňovať pomerne neskoro. Nové možnosti jej otvorila predovšetkým nedávna doba prinášajúca spoločenské a technologické zmeny. Rozmachom stavebného priemyslu v posledných dvadsiatich rokoch tento vedný odbor zaznamenal nebývalý nárast pramennej základne. Tam, kde dejiny umenia hľadajú odpovede v revízií dávno známych umeleckých diel a opätovnom prehodnocovaní svojich možností a historické poznatky sa iba málokedy doplnia novým nálezom či opäť revíziou, archeológia môže poskytnúť celkom nové poznatky. K podobnej situácií došlo aj v Žatci.

Regionálne historické štúdium rozvíjané už v dobách romantizmu dovolilo definovať prvé predstavy o Žatci v ranom stredoveku. Zo zlomkovitých správ v písomných prameňoch sa postupom doby podarilo poukázať na význam lokality ako jedného z najdôležitejších hradísk a oporných bodov pfemyslovskej štátnej správy. Postupný nárast archeologických nálezov dovolil tieto predstavy doplniť poznatkami o rozsiahlom osídlení žateckého prostredia. Pre obmedzenú pramennú základňu však bolo v niektorých bodoch nutné vyslovovať len hypotézy. Archeologické výskumy nedávnej doby na mnohé z vyslovených otázok dovolili odpovedať a dokonca poukázali na lokalitu v novom svetle. K najdôležitejším zisteniam patrí znalosť o zaniknutej rane stredovekej sakrálnej architektúre v prostredí žateckého hradiska.